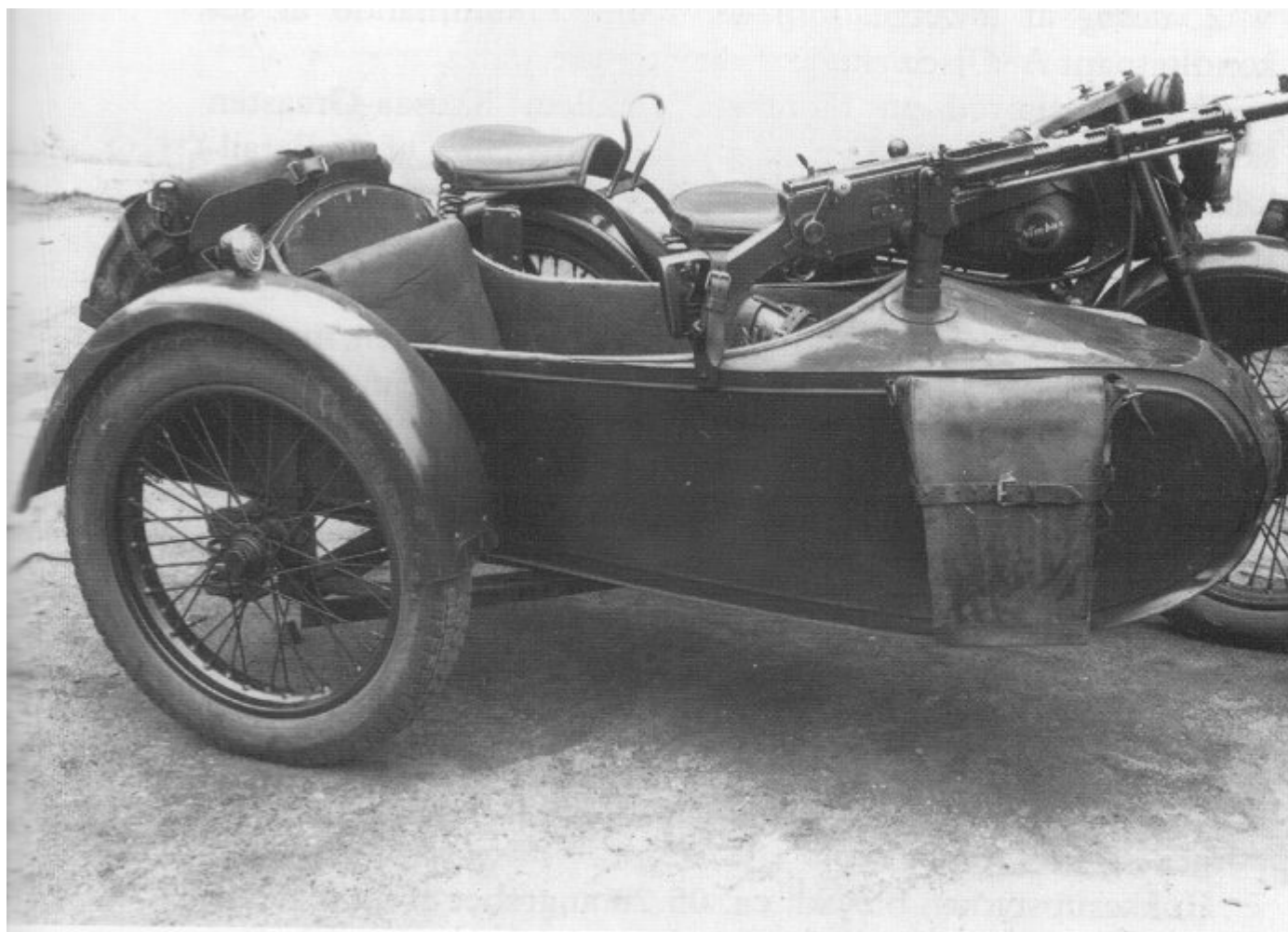


## Det tyske overfald på Danmark



*I afværgekompaniet/2. FpB, der 9. april 1940 morgen optog kampen med de indtrængende tyskere, indgik et antal danske Nimbus-motorcykler med maskingevær M. 1929 (kaliber 8 mm) eller 20 mm maskinkanon M. 1938. Billedet viser en Nimbus-motorcykel med et maskingevær M. 1929. HTK.*

FpK's styrker var 8. april 1940 fordelt mellem Tønder, Søgaard og Odense. I Odense og på Søgaard indgik fodfolkspionererne i en kampsituation som en del af andre enheder. Fordelingen var således:

*Styrken i Tønder*, under kommando af oberst Poulsen, bestod af:

FpK's stab

Befalingsmandsskolerne bestående af:

- afværgedelingen, kaptajnløjtnant V. A. H. K. Laursen, med to kanongrupper, hver med i (20 mm) maskinkanon samt en trefodsgruppe
- to cyklisthold, premierløjtnant V. K. Sørensen, hvert på 2 rekylgeværgrupper.

Beredskabskompaniet/1. FpB, premierløjtnant E. L. Kirkegaard, med fire delinger å 4 rekylgeværgrupper med maskingeværtrefødder.

Styrken udgjorde ca. 180 mand med Ca. 11 måneders uddannelse.

#### *Styrken i Søgaard-området*

I Søgaardlejren var underbragt:

2. FpB's stab med oberstløjtnant P. F. L. B. Hintz, der tillige var kommandant på Søgaard

Afværgekompani I 2. FpB (beredskabsstyrke), kaptajn 5. A. Schack og næstkommanderende løjtnant af reserven K. E. Moltrup, med to delinger à 2 (20 mm) maskinkanongrupper og 2 trefodsgrupper og en deling i 2 maskinkanongrupper og i trefodsgruppe. (I alt 6 maskinkanoner og 5 trefødder)

(En halvdeling betød derfor en kanongruppe og en trefodsgruppe.)

Endvidere:

4. Bataillons stab med oberstløjtnant 5. E. Clausen, der var udpeget som chef for Søgaardstyrken

1. KMP: Tre cyklistdelinger med i alt 9 rekylgeværgrupper og 4 trefodsgrupper

4. KMP: To motorcyklistdelinger med i alt 4 maskinkanoner og 4 trefodsgrupper

I kantonnement var:

I Kværs:

2. KMP: Fire cyklistdelinger med i alt 10 rekylgeværgrupper og 2 trefodsgrupper, beredskabsstyrke

I Klipleve:

3. KMP: Fire cyklistdelinger med i alt 12 rekylgeværgrupper og 4 trefodsgrupper, beredskabsstyrke

Styrken udgjorde ca. 330 mand med Ca. 11 måneders uddannelse og Ca. 325 mand med under 6 måneders uddannelse.

*Styrken i Odense* under kommando af oberst R. L. M. Mikkelsen bestod af:

1. FpB (rekrutstyrke) med 1. og 3. afværgekompani

2. KMP/2. FpB samt

3. og 4. KMP/2. Bataillon (rekrutstyrke).

Styrken var på Ca. 685 mand med under 6 måneders uddannelse.

#### *Den tyske landstyrke*

Styrken, der skulle tage Jylland og Fyn, var på Ca. 30.000 mand, hvortil kom en luftstyrke på Ca. 240 kampfly. Angrebet på Jylland-Fyn skulle gennemføres af den 170. Division og af 22. motoriserede Skyttebrigade. Styrken var forstærket med forskellige specialenheder, bl.a. faldskærmsjægere og styrker fra Abwehr-afdelingen Brandenburg, der skulle udføre »beskidte« operationer (5. kolonne virksomhed mv.) inden kampen.

Hovedangrebet på Jylland skulle sættes ind to steder. Enheder fra 170. Division skulle fra Krusaa angribe langs hovedvej 10 over Aabenraa, Haderslev, I(olding og videre mod nord med hovedmål Aalborg Flyveplads, der

skulle tages af faldskærmsjægerne samtidig med grænseoverskridelserne.

11. motoriserede Skyttebrigade skulle angribe over Padborg, Rens, Løgumkloster, Herning - ligeledes - med hovedmål Aalborg. Hovedsmålet skulle nås i løbet af 9. april. Brigaden skulle undgå at blive opholdt af kamphandlinger, og den skulle derfor overlade nedkæmpelsen af de forbigåede danske styrker til efterfølgende enheder af 170. Division.

Tyskerne havde i løbet af vinteren haft nogle danskere til at udføre visse spionaktiviteter. Men de var amatører, der kun kunne komme med ufuldstændige og unøjagtige efterretninger. Der var således i deres rapporter meget store overdrivelser

i antallet af danske styrker. Endvidere var der udpeget nogle sønderjyske nazister til at være vejvisere for de tyske enheder.

#### *Den danske plan for forsvaret*

Jydske Divisions plan for forsvaret af Jylland - ved angreb over landegrænsen - gik ud på, at der skulle dannes en hovedkamplinie ved Sønder Hostrup syd for Aabenraa. De styrker, der var syd for denne linie, skulle sinke den fjendtlige fremrykning ved at gå kæmpende tilbage. Imidlertid udviklede situationen sig så hurtigt, at Jydske Division 9. april kl. 05.30 bestemte, at hovedkampen skulle føres ved Vejle.

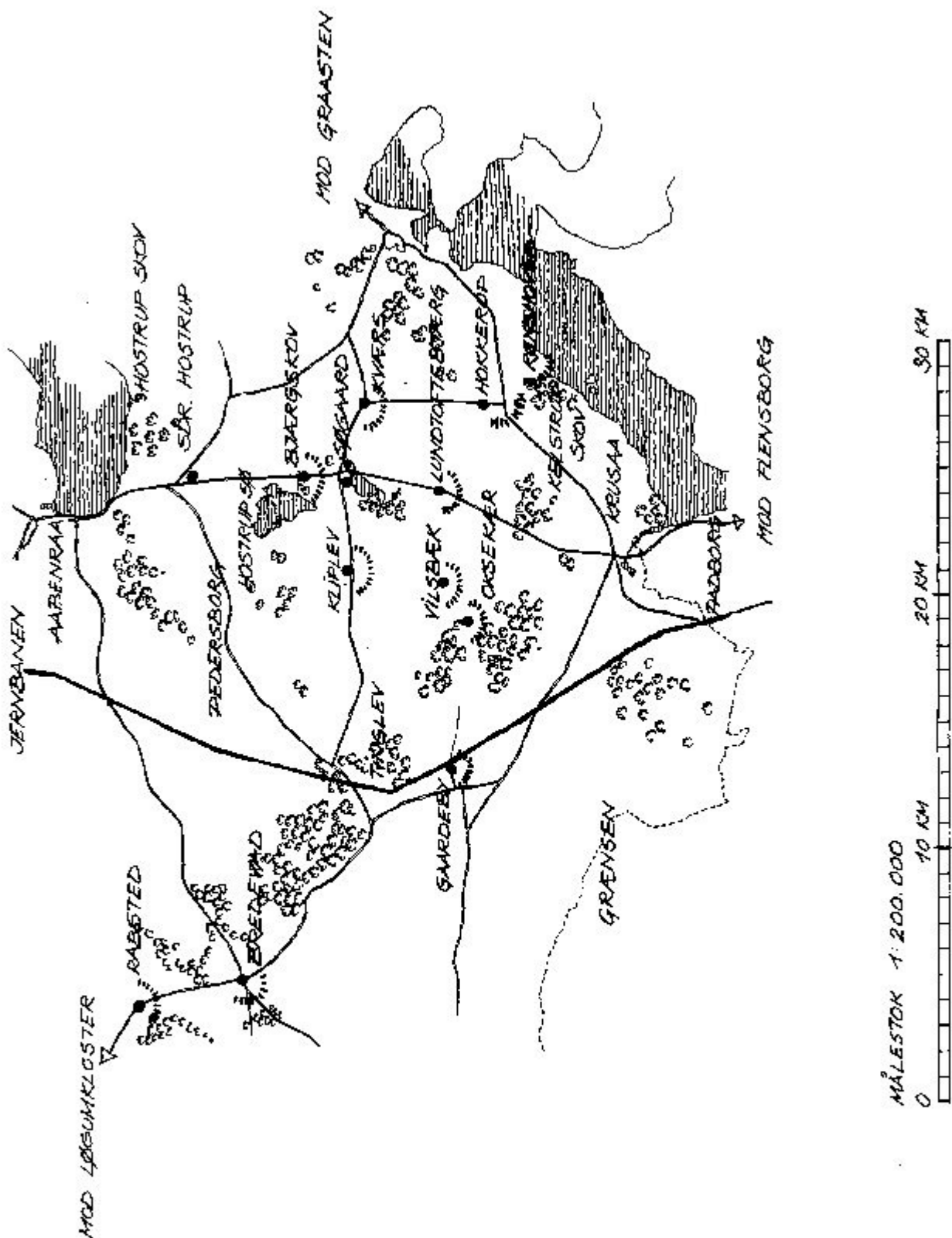
Styrken til rådighed i Jylland og på Fyn var 3.300 mand med 11 måneders uddannelse og 3.700 mand med eller under 6 måneders uddannelse.

#### *Kampen begynder*

Tyskerne havde sat angrebstidspunktet til kl. 04.15 (Weserzeit, som det blev benævnt i lighed med kodeordet for angrebet). Imidlertid begyndte angrebet allerede lidt før kl. 04.00, idet tre cyklistpatruljer, hver på 3 civilklædte mand fra Brandenburgenheden, inden da havde sneget sig over grænsen for at udføre nogle specialopgaver. Den ene patrulje trængte frem til og tog et ubevogtet dansk sprængstofdepot ved Tinglev. Den anden patrulje kørte frem til vejkrydset nord for Padborg, som tyskerne mente var klargjort til ødelæggelse (hvad det ikke var). Den tredje patrulje trængte frem til jembaneviadukten ved Padborg, hvor den uden varsel kl. Ca. 04.00 skød 3 gendarmere, der tilfældigvis opholdt sig der.

I sin iver for hurtighed begyndte 11. Skyttebrigade fremrykningen allerede kl. 04.10. Landegrænsen blev overskredet 7 steder.

Efter at garnisonerne i Tønder og på Søgaard havde modtaget meldingerne fra grænsegendarmene om, at landegrænsen var overskredet af tyske styrker, blev det et kapløb for de danske styrker om at nå de forud rekognoscerede stillinger, før tyskerne nåede dem. Garnisonen i Sønderborg blev på grund af den hurtige udvikling af situationen, ikke involveret i kamphandlingerne.



*Skitse over Søgaard-området, hvor afværgekompaniet/2. FpB og 4. Bataillon/6. Regiment optog kampen med de indtrængende tyske enheder af 170. Division 9. april 1940.*

Garnisonen på Søgaard blev alarmeret kl. 04.17, og få minutter efter var styrkerne på vej mod de stillinger, hvor de skulle optage kampen. 4. Bataillon og afværgekompaniet/2. FpB havde til opgave længst muligt at stoppe en fjendtlig fremtrængen over den mere end 25 km bugtede linie, der som spærre-punkter havde

Rønshoved ved Flensborg Fjord, Hokkerup, Kværs, Lundtoftbjerg (ved hovedvej 10) Vilsbæk, Oksekær, Perbøl, Gaardeby, Klipleve, Bredevad og Korskro.

På grund af den lange front og den lille styrke, blev der kun placeret styrker ved de sandsynlige fremrykkeveje. De enkelte stillinger var isolerede og i følge sagens natur tyndt besat. Bataillonens reservestyrke på tre delinger blev placeret i Bjergskov

De styrker, der kom i kamp med tyskerne, optrådte alle modigt, uden tøven og værdigt, selv om resultatet af den ulige kamp var afgjort på forhånd. Da denne beretning specielt handler om fodfolkspionerernes indsats, er den indsats, der blev ydet af 4. Bataillon, ikke omtalt, selv om den var lige så stor som afværgekompaniets.

Afværgekompaniets tre delinger blev straks efter alarmen

ringen beordret til de udpegede stillinger, hvor de sammen med 4. Bataillons enheder skulle tage kampen op. Styrkerne var så fåtallige i forhold til de mange stillinger, der skulle besættes, at det i de fleste tilfælde var nødvendigt, at dele delingerne i halvdelinger, hvilket i realiteten vil sige i grupper.

Om afværgekompaniets kamp kan berettes følgende:

*1. deling*, under kommando af sergent 5. A. Bundgaard, skulle til Lundtoftbjerg. Delingen ankom som den første til stillingen kl. 04.40, idet cyklistdelingen fra 4. Bataillons 3. KMP, der skulle beskytte flankerne, var blevet forsinket. Da en tysk kolonne viste sig kl. 04.50 var afværgedelingen alene om at optage kampen.

Det var således fodfolkspionerne, der blev de første danske soldater i Jylland, der kom i kamp med tyskerne. Det lykkedes delingen at beskadige to panservogne og beskadige nogle motorcykler. Da tyskerne under dække af røgslør var ved at omringe styrken, måtte delingen dog trække sig tilbage til Bjergskov.

Under kampen blev menig nr. 11/39 Hansen såret i armen, men ville først forbindes senere. Ved tilbagetrækningen udviste menig nr. 7/39 Arne Vilhelm Sørensen stort mod ved - trods kraftig fjendtlig ild - at løbe tilbage for at hente noget glemt materiel. For kanonskytten nr. 10/39 Jens Kristensen Dalum, der afløste den sårede 11/39 Hansen, var næsten hvert afgivet skud en træffer.

Under tilbagegangen fra Lundtoftbjerg mødte afværgedelingen cyklistdelingen fra 3. KMP/4. Bataillon, som ikke kunne komme frem til den påtænkte stilling. Cyklistdelingen gik derfor i stilling ved viadukten ved jembanelinien lidt syd for Søgaard og optog herfra kampen med de fremtrængende tyskere.

Straks efter ankomsten til Bjergskoven beordredes afværgedelingen til Sønder Hostrup og derefter til Aabenraa, hvor delingen gik i stilling i sydkanten af byen. Kl. 06.30 kørte en tysk styrke på Ca. 15 køretøjer frem mod Aabenraa. Det lykkedes på ny for afværgedelingen at ramme nogle af de tyske køretøjer, bl.a. en kampvogn, men delingen måtte på grund af overmagten afbryde kampen og trække sig tilbage. Efter at være kommet gennem Aabenraa samledes delingen ved Lyngtofte Kro ved Genner og fortsatte derefter til Haderslev.

I den sydlige del af Haderslev passerede afværgedelingen den spærring, som garnisonen i Haderslev havde etableret, og indtog kl. 07.00 en stilling i byens nordkant. Delingen var klar til at beskyde nogle tyske kampvogne, der lidt senere dukkede op ved kasernen, men opgav det for at undgå at ramme de mange civile, der havde samlet sig foran kasernen.

Da delingsføreren vidste, at hovedkampen skulle føres ved Vejle, besluttede han, at delingen skulle fortsætte til Vejle, hvortil den ankom kl. 09.30.

*2. deling* af afværgekompaniet under kommando af sekondløjtnant A. Olsen skulle dække to veje.

Ved Rønshoved på Fjordvejen mellem Krusaa-Graasten skulle en halvdeling sammen med en halvdeling af 4. Bataillons 2. KMP spærre vejen. Styrken var på plads kl. 05.20 til trods for, at den under sin fremrykning blev beskydt af fjendtlige fly.

Den anden halvdeling skulle gå i stilling sammen med en halvdeling fra 4. Bataillons 2. KMP ved Hokkerup på den nordligere vej mellem Krusaa og Graasten. Kl. 05.10 var styrken på plads.

Rønshovedstyrken kom ikke i kamp, men hørte ved 6-tiden skydning fra Hokkerup og halvdelingsføreren korporal K. H. Ager forsøgte derfor at komme i forbindelse med denne styrke. Det viste sig, at Hokkerup var besat af tyskerne og, at Rønshovedsstyrken derved var i fare for at blive omringet. Omkring kl. 08.00 gav løjtnant Moltrup, der kom på inspektion, halvdelingen ordre til at styrken via Graasten skulle køre til Sønderborg.

Hokkerupstyrken blev kl. Ca. 05.20 angrebet af motorcyklister og panservogne. Under idkampen lykkedes det at beskadige tre tyske panservogne. Kampfly beskyder gentagne gange styrken fra lav højde. Det lykkedes for menig nr. 573/39 J. Nørholt at bringe en tysk 37 mm kanon, der var bragt i stilling, til tavshed efter et enkelt skud fra sin 20 mm kanon.

Kl. Ca. 06.15 havde en fjendtlig styrke på Ca. 100 mand omringet danskerne, der måtte overgive sig, da tyskerne angreb dem bagfra. Under den sidste del af kampen var styrken under kommando af korporal F. Jensen, da løjtnant Olsen var blevet såret.

Trefodsskytten menig 584/39 Jørgen Jørgensen, der ved tyskernes omringning var blevet hårdt såret, førtes af tyske sanitetssoldater til et hospital i Flensborg, hvor han senere døde. Det lykkedes for den sårede løjtnant at undslippe og komme til Sønderborg, hvor han blev indlagt på sygehuset.

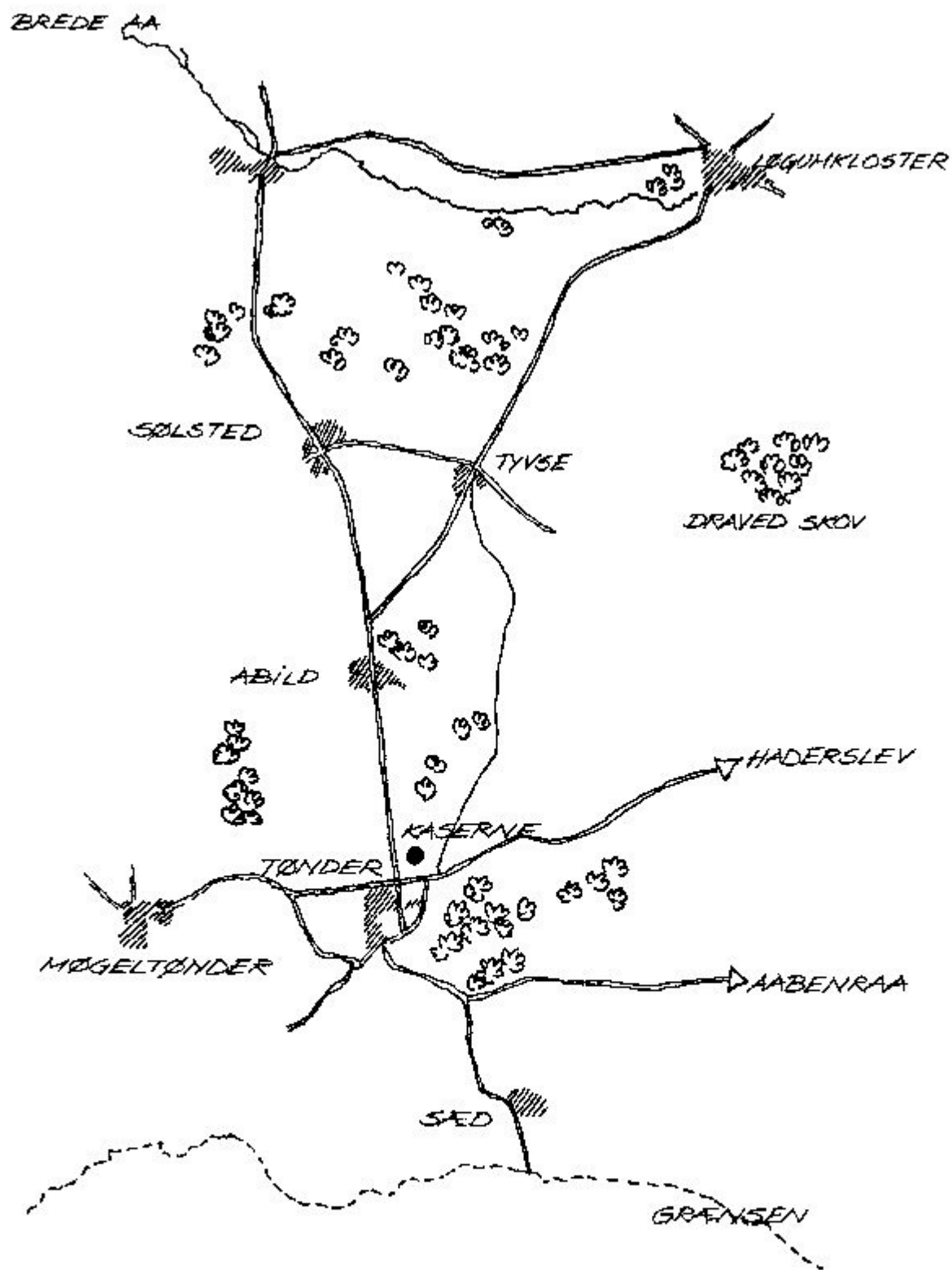
*Menig 584/1939 Jørgen Jørgensen ~ afværgekompaniet/2. FPB, der 9. april 1940 blev hårdt såret under kampen ved Hokkerup, førtes til Flensborg ~ hvor han døde kort tid efter. Jørgensen ~ der var fra Valby ved København ~ er begravet på Vestre Kirkegaard.*

3. *deling* under kommando af sergent M. Spåth skulle med en halvdeling - uden flankebeskyttelse - spærre ved Oksekær. Den anden halvdeling skulle sammen med en cyklistdeling fra

4. Bataillons 3. KMP spærre ved Gaardeby. Cyklistdelingen nåede ikke frem på grund af fjendtlig beskydning.

Chefen for 4. Bataillons 3. KMP, der havde kommandoen i dette afsnit, havde ordre til, at han ikke måtte sætte kampkraften over styr. Da han derfor hørte, at skydningen ved hovedvej 10 trak nord over, beordrede han tilbagetrækning. De to halv-delinger fra afværgekompaniet samledes ved Petersborg og fortsatte efter et kort stop ad vejen mod nord. Undervejs fik styrken oplyst og bekræftet, at Danmark havde kapitulert.

Tabene ved 4. Bataillon og afværgekompaniet var 7 faldne og 15 sårede. Heraf ved afværgekompaniet 1 falden og 2 sårede.



MÅLESTOK 1:100.000

0 2 4 6 8 10 KM 12 14 KM

Skitse over Tønder-området, hvor FpK's befalingsmandsskoler og beredskabskompagniet/1. FpB 9. april 1940 blev angrebet af den tyske 11. motoriserede Skyttebrigade.

Garnisonen fik kl. 04.10 melding fra grænsegendarmeriet om, at fire tyske militærpersoner stod og rokkede med den danske græsebom. Styrken alarmeredes og tog opstilling i kaserne-gården, hvor befalingsmandsskolerne og beredskabskompagniet fik ordre til at søge mod nord til forud rekognoscerede stillinger. Marchen skulle gå gennem den nordlige låge i kasernens indhegning og over et vandløb, hvor der dagen før var blevet udlagt en spang. Ganske kort tid efter, at afmarchen var begyndt - kl. Ca. 04.45 - var der tyske panservogne og motorvogne med fodfolk foran kasernens sydlige indgang alt imens, der kredser tyske fly over kasernen.

Garnisonskommandanten oberst Axel Poulsen indledte forhandlinger med en tysk oberstløjtnant om overgivelse, men trak forhandlingen i langdrag for at den danske styrke, der var på vej nordpå, kunne komme i de forud udpegede stillinger. Befalingsmandsskolerne skulle under kampføling rykke til Bredebro og beredskabskompagniet til Løgumkloster.

Efterhånden nåede skolerne til Abild, hvor 1. panserværnshalvdeling gik i stilling i sydkanten af byen, mens halvdelen af cyklistdelingen sikrede flankerne. Resten af styrken blev beordret videre til Sølsted.

Man var ikke færdige med at etablere vejspærringerne, før der dukkede tyske panservogne og motorcyklister op. Maskinkanonen tvang med sin ild den forreste panservogn til standsning. De tyske motorcyklister åbnede ilden, hvorefter kaptajn-løjtnanten beordrede styrken tilbage til Bredebro. Det lykkedes omtrent alle cyklister at komme til Bredebro. Panserværnsdelingens tréfodsgruppe blev af premierløjtnanten beordret til at etablere en vejspærring af en forbi kørende lastvogn. Gruppen slap væk under tysk beskydning.

Cyklisterne fra Sølsted beordredes videre til Bredebro, således at der i Sølsted kun var 2. panserværnshalvdeling. 3/4 time efter angreb tyskerne, men den forreste panservogn blev ramt og kørte i grøften. Den næste panservogn trak sig lidt tilbage og åbnede ild. Samtidig beskød 3 fjendtlige fly styrken og kastede bomber. Styrken beordredes tilbage til Bredebro, hvor

1. panserværnshalvdeling havde etableret spærringer, mens cyklistdelingen sikrede flankerne. Kort tid efter dukkede en fjendtlig motorkolonne op, formentlig med flere panservogne. Da situationen syntes håbløs og yderligere tilbagegang ikke var mulig, opgav kaptajnløjtnanten kampen.

Styrken i sydkanten af Bredebro åbnede i samme øjeblik ild mod fjendtlige styrker, der rykkede frem fra Sølsted. Men efter 5 minutters ild ophørte den.

Beredskabskompagniet gik gennem terrænet til Tyvse, mens fjendtlige fly kredsede over det. Ved ankomsten til Tyvse fik premierløjtnanten oplyst, at fjendtlighederne var indstillet. Men da han ikke var sikker på oplysningerne, rykkede styrken i flyverskjul i Draved Skov.

### *Kampen indstilles*

Regeringen besluttede med Kongens tilladelse, at kampen mod tyskerne skulle indstilles, og ordre herom blev udsendt fra generalkommandoen kl. 0.620, men nåede først Jydske Division kl. 07.00 Videregivelsen af ordren blev straks iværksat, men mange steder blev den først modtaget omkring 8-tiden eller senere.

Styrken fra Tønder garnison var tilbage på kasernen inden aften, mens styrken fra Søgaard først var samlet et par dage efter kapitulationen.

*Styrken i Odense kom ikke i kamp.*

Regimentet i Odense blev alarmeret ved et telefonopkald kl. 04.45 fra oversergent D. J. G. Gjedde ved 1. FpB, der meddelte, at 3 tyske torpedobåde netop var løbet ind i Nyborg, og at landgangstropper havde besat havnen



og jernbanestationen. Oversergenten, der havde været på orlov, og var ankommet med færgen kl. 04.25, var ikke i tvivl om, hvad han skulle gøre. Han havde, da han hørte om tyskerne, lånt en kedeldragt til at trække uden på uniformen.

Samtidig med meldingen kom der tyske fly ind over Odense. Der blev straks givet ordre om, at 2. Bataillons to rekrutkompagnier skulle underlægges 1. FpB.

FpB's rekrutstyrke blev beordret til at forsvare kasernen. Og 2. Bataillons to kompagnier med motorcyklister fra FpB gjorde klar til indsættelse mod landgangsstederne.

Kl. 06.15 modtog regimentet ordre om at rekognoscere mod Middelfart og Nyborg. Kl. 06.40 afgik en motorcykelpatrolje på 7 maskiner under kaptajnløjtnant N. C. F. T. Matzen fra FpB mod Middelfart. Og en anden patrolje kørte mod Nyborg under kommando af sekondløjtnant K. J. D. Ørum.

Regimentet modtog kl. 07.10 ordre om, at der ikke måtte ydes modstand. Kl. Ca. 09.00 ankom en tysk officer for at forhandle med regimentschefen om overgivelsen.

### *Soldaternes optræden under kampen*

Chefen for 2. FpB oberstløjtnant Hintz skrev i sin indberetning om kampen den 9. april 1940 bl.a.: «Bataillonen skal sluttelig fremhæve, at de danske soldater løste de dem stillede opgaver med beundringsværdig iver, ro og uforfærdethed samt med den største pligttroskab - og dette, skønt hver mand måtte være vidende om situationens håbløshed som følge af den ringe styrke, hæren havde under våben, og den totale mangel på forvarsanlæg.»

Kaptajn Schack, chef for 2. FpB's afværgekompani skrev i sin indberetning bl.a.: «Selv om denne beslutning (d.v.s. ordren til modstandens ophør) i den foreliggende situation rent fornuftsmæssigt var den eneste mulighed, virkede den dog -også for størsteparten af mandskabet - som det hidtil kraftigste slag.»

